

Юлія Палькевич,

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
Інститут професійно-технічної освіти
Національної академії педагогічних наук України
(м. Київ)

Julia Palkevych,

Candidate of Economic Sciences, Senior Research
Scientist, Institute of Vocational Education
(Kyiv)

УДК 377.3.338

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ: ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

INNOVATION METHODS TO MANAGEMENT OF VOCATIONAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS: ECONOMICAL ASPECTS

У статті обґрунтовується необхідність використання економічних методів в управлінні професійно-технічними навчальними закладами, інноваційний характер яких висвітлено через тлумачення понять «інновація», «інноваційна діяльність» та характеристику методів економічних досліджень. На кожному з етапів діяльності навчальних закладів пропонується застосовувати різні методи маркетингових досліджень, аналізу освітніх та виробничо-комерційних явищ та процесів, фінансового планування, прийняття стратегічних управлінських рішень та прогнозування діяльності ПТНЗ, що передбачає формування економічного мислення їх керівників.

Ключові слова: інновація, управління, економічні методи, професійно-технічні навчальні заклади (ПТНЗ), професійно-технічна освіта (ПТО).

The paper substantiates the necessity of using economic methods in the management of vocational schools, which highlights the innovative nature through interpretation of the concept «innovation», «innovation» and characterization techniques for Economic Research. At each stage of education are invited to apply different methods of marketing research, analysis, education and industrial and commercial phenomena and processes, financial planning, strategic management decisions and prediction of vocational schools, which involves the formation of economic thinking their heads.

Key words: innovation, governance, economic methods, vocational education (VET).

Инновационные методы управления профессионально-техническими учебными заведениями: экономический аспект

В статье обосновывается необходимость использования экономических методов в управлении ПТУ, инновационный характер которых освещены через толкование понятий «инновация», «инновационная деятельность» и характеристику методов экономических исследований. На каждом этапе деятельности учебных заведений предлагается применять различные методы маркетинговых исследований, анализа образовательных и производственно-коммерческих явлений и процессов, финансового планирования, принятия стратегических управленческих решений и прогнозирования деятельности ПТУ, что предусматривает формирование экономического мышления их руководителей.

Ключевые слова: инновация, управления, экономические методы, профессионально-технические учебные заведения (ПТУ), профессионально-техническое образование (ПТО).

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Проведення наукового дослідження за темою «Управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки» зокрема підтемою «Економічні аспекти управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки» передбачає розробку та запровадження методики управління конкурентоспроможністю професійно-технічних навчальних закладів (надалі ПТНЗ). Застосування економічних методів управління сприятиме інноваційному розвитку освітнього менеджменту в цих навчальних закладах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Відсутність економічних механізмів в управлінні розвитком навчальних закладів системи професійно-технічної освіти (надалі ПТО) є однією з причин їх кризового функціонування. Обґрунтуванню необхідності застосування системи економічних методів у процесі управління ПТНЗ, їх послідовного та комплексного використання на етапах: збирання та оброблення інформації щодо потреб споживачів освітніх послуг; аналізу власних освітньо-кваліфікаційних, галузевих, фінансово-економічних та інших можливостей щодо здатності вчасно реагувати на трансформаційні процеси в суспільстві; прогнозування та планування освітньої та виробничо-комерційної діяльності присвячена ця стаття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор. Проблемам запровадження інновацій в освітню діяльність навчальних закладів та використання інноваційних методів управління ними присвячено науковий здобуток багатьох науковців. У роботах М.В. Артюшиної наведено психологічні та педагогічні основи підготовки студентів економічних спеціальностей до інноваційної діяльності, сформульовано основні поняття, розроблено методики запровадження інновацій в освітній процес [1]. Підходи до управління навчальним закладом О.І. Мармазою розглядаються крізь призму програмно-цільового методу стратегічного управління та методик запровадження інноваційного менеджменту у заклади освіти [5]. Інноваційний зміст, форми і методи управління ПТНЗ, технології системного і синергетичного підходів відображено у науково-методичних розробках Л.І. Даниленко, Л.М. Сергеевої [7]. Г.В. Єльнікова обґрунтовує необхідність децентралізації управління системою ПТО в умовах трансформації ринкової економіки та застосування інноваційних технологій управління ПТНЗ [2]. Суттєву увагу теоретичним основам управління маркетингом системи ПТО приділяє у своїх дослідженнях Л.М. Петренко [2]. З.В. Рябовою розроблено цикл маркетингового управління соціально-педагогічними системами [6]. І це далеко не повний перелік наукових та науково-методичних напрацювань щодо розробки та запровадження інноваційних методів в управління навчальними закладами, зокрема ПТНЗ.

Разом з тим, недостатньою мірою обґрунтована необхідність використання економічних методів управління для інноваційного розвитку ПТНЗ, не в повному обсязі розкрито механізми їх застосування.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В умовах економічної нестабільності освоєння навчальними закладами ринкових відносин стає кінче необхідним проведення інноваційних змін у системі управління ними. Досить різноманітні інноваційні методи управління ПТНЗ мають відповідати потребам сучасного освітнього менеджменту (рис. 1).

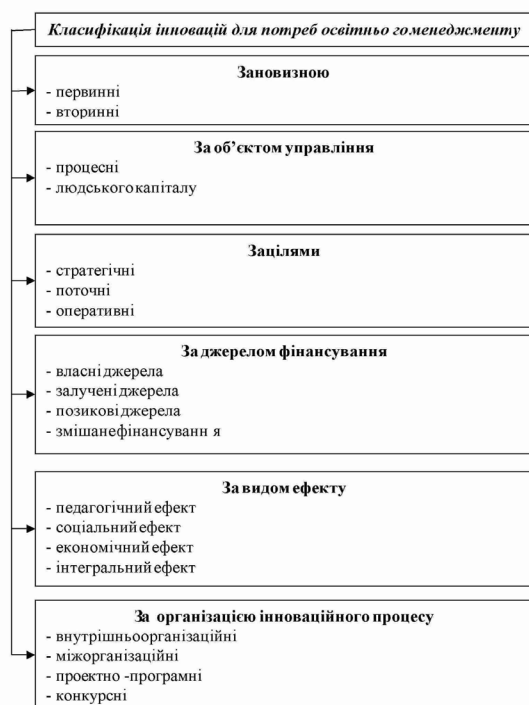

Рис. 1. Класифікація інновацій для потреб освітнього менеджменту у ПТНЗ

Джерело: розроблено з використанням [9].

За об'єктом управління виділяємо два види інновацій: процесні (під процесом ми розуміємо процеси навчання й управління) та людського капіталу. Останній в сучасних умовах набув найбільшої ваги, оскільки без нього неможливе існування процесних інновацій. Інновації людського капіталу передбачають розробку нових методів управління знаннями працівників ПТНЗ, підвищення їх професійного рівня та здатності до продукування інноваційних ідей.

Інноваційна спрямованість економічних методів та прийомів управління ПТНЗ підтверджується їх орієнтованістю на кінцевий результат, а саме – підвищення ефективності освітнього менеджменту з метою формування конкурентоспроможного навчального закладу на ринку освітніх послуг. Адже інновація – це кінцевий результат впровадження новачі (продукт, послуга, процес тощо), який призвів до отримання економічного, соціального, екологічного та інших видів ефекту [9, с.21]. Інноваційна діяльність – це особливий вид діяльності людини, спрямований на оновлення й удосконалення певної системи, забезпечення її прогресивного розвитку [1, с.29]. Метою інноваційної діяльності є оновлення, вдосконалення, певної системи. Результатом – підвищення ефективності функціонування системи [1, с.29].

Єдиного визначення методу економічного аналізу наразі не існує, проте всі вони базуються на одній і тій сукупності спеціальних знань для аналітичного дослідження діяльності ПТНЗ, яка розглядається у русі, динаміці. Застосування економічних методів управління розпочинають із збирання даних про економічні явища і процеси, що їх відображають, тобто із спостереження. Однак, їх усвідомлення потребує аналізу, виявлення подібності і відмінності між ними (порівняння). Узагальнення результатів аналізу (синтез) неможливе без використання методів індукції та дедукції. Оскільки економічний аналіз оперує кількісною стороною явищ і процесів, то використовується система показників, числові значення яких встановлюються шляхом вимірювання. Ці показники формуються під впливом різноманітних факторів, тому визначення причинно-наслідкових зв'язків здійснюється шляхом побудови аналітичних факторних моделей, які передбачають застосування математичних символів і знаків, методу абстрагування. Крім того, вимір впливу факторів на результати діяльності, пошук резервів їх ефективності, а в кінцевому підсумку прийняття обґрунтованого управлінського рішення неможливе без використання традиційних і економіко-математичних методів. Разом з тим, в умовах нестачі економічної інформації виникає необхідність застосування інтуїції експертів, які добре обізнані у галузі професійно-технічної освіти [8, с. 80].

Під час проведення маркетингових досліджень особливо важливого значення набуває сегментування ринку освітніх послуг, тобто визначення груп споживачів, на яких розрахована послуга, за певними ознаками. За Ф. Котлером основними принципами сегментування є географічний (регіональний); психогеографічний (за належністю до певних соціальних груп, типів особистості); поведінковий (привід для обирання послуги, статус споживача, відношення до конкретної освітньої послуги тощо); демографічний (вік, стать, рівень доходів сім'ї тощо) [4, с. 206]. Деякі з означених принципів сегментування споживачів освітніх послуг ПТО досить вдало використовують маркетинговою службою, яка створена на базі ДПТНЗ «Роменьке вище професійне училище» м. Ромни Сумської області.

У залежності від новизни інновацій, що запроваджуються, залежить стратегічний розвиток навчального закладу, та, як наслідок, використання певних методів і моделей прийняття управлінських рішень у освітньому менеджменті ПТНЗ, серед яких слід особливо виділити методи аналізу вигід і витрат (benefit-cost analyzes), моделі фінансового управління ПТНЗ, методи прийняття стратегічних управлінських рішень [3, с.150].

Так, методи аналізу вигід і витрат набувають особливої актуальності у період необхідності ухвалення рішень за умови існування обмежувальних чинників, таких як: обмеження попиту на освітні послуги; відсутність достатньої величини грошових коштів для оплати необхідних витрат. Методика обліку обмежувальних чинників передбачає використання прийомів, які дозволяють визначати максимальний дохід при обмежених постійних витратах.

Модель фінансового управління передбачає застосування: перспективного фінансового планування діяльності ПТНЗ, що є основою його фінансової стратегії; поточного та оперативного фінансового планування (бюджетування); управління основними та оборотними активами навчального закладу.

Методи прийняття стратегічних управлінських рішень включають в себе комплексне оцінювання зовнішнього та внутрішнього середовища ПТНЗ, аналізу його конкурентних позицій за допомогою SWOT-аналізу (для визначення сильних та слабких сторін конкурентної позиції, співставлення переваг та загроз); SPASE-методу, який передбачає розрахунок зваженої оцінки за критеріями фінансової стабільності, конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг, привабливості сектору економіки, для якого готують кваліфікованих робітників; аналітичної матриці McKinsey тощо.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Отже, запровадження інноваційних змін у систему управління ПТНЗ, спрямованих на підвищення адаптованості навчальних закладів до викликів ринків праці та освітніх послуг передбачає використання досить широкого спектра економічних методів управління. Подальші наукові розвідки у цьому напрямку планується здійснювати шляхом деталізації приймів застосування економічних методів на кожному етапі управління. Їх запровадження в практику неможливе без набуття управлінцями системи ПТО спеціальних знань щодо проведення відповідних аналітичних досліджень, у тому числі за допомогою участі в масових заходах: тренінгах, семінарах, конференціях круглих столів тощо.

1. Артюшина М.В. Психологічні та педагогічні основи підготовки студентів економічних спеціальностей до інноваційної діяльності : монографія / М.В. Артюшина. – К. : КНЕУ, 2009. – 271 [1] с
2. Вплив трансформацій ринкової економіки на управління розвитком професійно-технічної освіти: монографія / авт. кол. В.І. Свистун, Г.В. Єльнікова, Л.М. Петренко та ін., за наук. ред. В.І. Свистун. – К.: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 184 с.
3. Гаркуша Н.М. Моделі і методи прийняття рішень аналізі та аудиті: навч. посіб. / Н.М. Гаркуша, О.В. Цуканова, О.О. Горожанська. – К.: Знання. 2011. – 591 с. – (Вища освіта XXI століття).
4. Котлер, Филип Основи маркетинга. Краткий курс / Ф. Котлер. : пер. С англ.. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2008. – 656 с.
5. Мармаза О.І Інноваційні підходи до управління навчальним закладом / О.І. Мармаза. – Х.: Видав. «Основа», 2004. – 240 с. – (Серія «Бібліотека управління школою»; Вип. 11-12 (23-24)).
6. Рябова З.В. Цикл маркетингового управління соціально-педагогічними системами / З.В. Рябова // Проблеми освіти : наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України. – К., 2012. – Вип. 70, ч.1. – С. 240-246.
7. Сучасні підходи до управління професійно-технічними навчальними закладами: навч.-метод. посіб. / авт. кол. Л.І. Даниленко, Л.М. Сергеева та ін., за заг. ред. В.В. Олійника. – К.: ТОВ «Етіс Плюс», 2007. – 104 с.
8. Теорія економічного аналізу : підручник / В.М. Серединська, О.М. Загородна, Р.Ф. Федорович, за ред. Р.Ф. Федоровича. – Тернопіль: Укрмедкнига», 2002. – 320 с.
9. Янковська О.І. Управління інноваційними процесами в приватних сільськогосподарських підприємствах : дис... канд. екон. наук : 08.00.04 / Янковська Ольга Іванівна. – Житомир, 2011. – 165 с.